

Кодексу соціального забезпечення – збільшення ваги показника стажу роботи у формулі для розрахунку пенсії з 1 % до 1,5 % з метою стимулювання відкладення моменту виходу на пенсію.

⁸ Офіційний сайт ЄС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/2004_and_2007_enlargement/bulgaria/e02101_en.htm

⁹ Офіційний сайт ЄС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2012/pdf/ocp91_en.pdf

¹⁰ Офіційний сайт ЄС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/2004_and_2007_enlargement/bulgaria/e02101_en.htm

¹¹ ACES. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://events.uaces.org/documents/papers/1201/houbenova.pdf>

Резюме

Хорошаев Е. С. Використання досвіду Болгарії у процесі реформування фіскального права на шляху до ЄС.

Дану статтю присвячено вивченню процесу адаптації фіскального права Болгарії до загальноінтегративних вимог та можливості використання напрацьованих інструментів й механізмів Україною на її шляху до об'єднаної Європи.

Ключові слова: фіскальне право, міжнародне оподаткування, податки в Болгарії.

Резюме

Хорошаев Е. С. Использование опыта Болгарии в процессе реформирования фискального права на пути в ЕС.

Эта статья посвящена процессу адаптации фискального права Болгарии к общеинтегративным требованиям и возможности использования наработанных инструментов и механизмов Украиной на ее пути к объединенной Европе.

Ключевые слова: фискальное право, международное налогообложение, налоги в Болгарии.

Summary

Khoroshayev E. The Bulgarian experience on the fiscal reform way to the EU.

This article is devoted to the study of Bulgarian fiscal law adaptation to the common integrative requirements and possibilities of using of developed tools and mechanisms for Ukraine on its way to the united Europe.

Key words: fiscal law, international taxation, taxes in Bulgaria.

Отримано 4.11.2013

УДК 341.123 : 323.28

В. В. ГРАЧОВА

Вікторія Вікторівна Грачова, аспірант Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

РОЛЬ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН ТА ГЕНЕРАЛЬНОЇ АСАМБЛЕЇ ООН У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ

Рада Безпеки (далі – РБ) та Генеральна Асамблея (далі – ГА) як головні органи Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), що мають компетенцію у сфері підтримання міжнародного миру та безпеки, є невід'ємними елементами у системі міжнародної антитерористичної боротьби. Загальні аспекти діяльності РБ ООН та ГА ООН, пов'язаної з підтриманням міжнародного миру та безпеки й забезпеченням регулювання міжнародних відносин, а також окремі аспекти їх діяльності у сфері боротьби з тероризмом розглядали Р. Л. Бобров, А. Б'янкі, Г. К. Єфімов, М. Коскенніємі, І. І. Лукашук, С. О. Малинін, Р. Мані, Г. І. Морозов, А. Пелле, М. Дж. Петерсон, Є. С. Пчелінцев, Б. Сол, Г. І. Тункін, В. М. Федоров тощо. Водночас, зважаючи на взаємодоповнюючі функції згаданих органів у сфері підтримання міжнародного миру та безпеки та їх значний внесок у подолання глобальної проблеми тероризму, актуальним завданням є дослідження ролі РБ ООН та ГА ООН у забезпеченні міжнародно-правового регулювання антитерористичної боротьби, що дозволить усунути відповідний пробіл в українській науці міжнародного права.

Міжнародні міжурядові організації суттєво впливають на механізм міжнародно-правового регулювання, яке охоплює «дві основні фази»: «правотворчу» та «правозастосовну»¹. Вплив міжнародних організацій на міжнародно-правове регулювання, як вказав І. І. Лукашук, має три основні форми: створення «сприятливої морально-політичної атмосфери» для ефективного функціонування механізму міжнародно-правового регулювання, здійснення «конкретного сприяння» у забезпеченні такого функціонування та «вдосконалення» цього механізму². Їх роль у вказаній сфері визначається передусім тим, що вони «впливають на держа-

ви, організують взаємодію суверенної влади держав» у процесі створення та здійснення норм міжнародного права³. Міжнародні організації чинять вплив на міжнародно-правове регулювання у процесі реалізації своїх функцій («інформаційна», «нормотворча», «кодіфікаційна», «контрольна» та «оперативна»⁴), охоплюючи як правотворчу, так і правозастосовну сфери.

Провідна роль ООН у підтриманні міжнародного миру та безпеки, пов'язана, зокрема, із забезпеченням глобального співробітництва та розвитку міжнародного права, зумовлює її першочергове значення у сфері міжнародно-правового регулювання боротьби з тероризмом. При цьому серед шести головних органів ООН найважливішими з точки зору підтримання міжнародного миру та безпеки й забезпечення відповідного регулювання міжнародних відносин є Рада Безпеки та Генеральна Асамблея. Водночас, розмежовуючи компетенцію цих двох органів, Статут ООН «зберігає пріоритет Ради Безпеки»⁵, яка, відповідно до п. 1 ст. 24 Статуту, несе головну відповідальність за підтримання міжнародного миру та безпеки й діє від імені всіх членів ООН при виконанні обов'язків, що витікають з цієї відповідальності. Діяльність РБ, яка складається з 15 членів, зосереджена на вирішенні конкретних завдань, пов'язаних із підтриманням міжнародного миру та безпеки. Зокрема, відповідно до Статуту ООН, вона уповноважена розслідувати будь-який спір або ситуацію, здатну призвести до ускладнення міжнародних відносин або викликати спір, та рекомендувати процедуру або методи врегулювання; визначати існування загрози миру, порушення миру або акту агресії та робити рекомендації або вирішувати про те, яких заходів слід вжити для підтримання або відновлення міжнародного миру та безпеки, включаючи примусові заходи, пов'язані з використанням збройної сили, тощо. У рамках цієї діяльності РБ приймає як рекомендації, які не накладають на держави правових зобов'язань (хоча ці рекомендації мають значну морально-політичну вагу, й їх невиконання може спричинити «великі політичні наслідки»⁶), так і юридично обов'язкові рішення. Особливе значення у цьому контексті має ст. 25 Статуту ООН, згідно якої члени ООН погоджуються підкорятися рішенням РБ та виконувати їх (як слушно вказали А. І. Дмитрієв та В. І. Муравйов, у ній наголошується «на правозастосовному характері рішень Ради Безпеки ООН»⁷).

Водночас Генеральна Асамблея ООН, в якій представлені всі її держави-члени, уповноважена обговорювати будь-які питання або справи в межах Статуту ООН та робити рекомендації членам ООН і Раді Безпеки. Однак п. 1 ст. 12 Статуту передбачає, що коли РБ виконує свої функції по відношенню до певного спору або ситуації, ГА не має права робити рекомендації щодо них, якщо РБ не запросить про це. ГА може звертати увагу РБ на ситуації, здатні загрожувати міжнародному миру та безпеці; вона уповноважена розглядати загальні принципи співробітництва у справі підтримання міжнародного миру та безпеки; обговорювати будь-які питання, що відносяться до цієї сфери, та робити відповідні рекомендації (з урахуванням п. 1 ст. 12 Статуту). При цьому будь-яке питання у сфері підтримання міжнародного миру та безпеки, з якого необхідно вжити дію, передається нею на розгляд РБ, до або після обговорення. У рамках своєї діяльності у вказаній сфері ГА ООН приймає акти «без обов'язкової юридичної сили»⁸ (на відміну від актів юридично обов'язкового характеру, які стосуються окремих аспектів функціонування інституційного механізму ООН).

Таким чином, РБ ООН, до повноважень якої «включені активні владного характеру дії на захист миру»⁹, відіграє провідну роль у питаннях, безпосередньо пов'язаних із підтриманням міжнародного миру та безпеки, однак ГА ООН має важливе значення при вирішенні загальних питань у цій сфері. Крім того, ГА сприяє міжнародному співробітництву в економічній, соціальній сферах, сфері культури, освіти, охорони здоров'я, здійснення прав людини та основних свобод, і вона уповноважена організувати дослідження й робити рекомендації з метою заохочення прогресивного розвитку міжнародного права та його кодифікації, сприяючи, таким чином, створенню умов для панування міжнародного миру та безпеки.

Саме ГА ініціювала активний розгляд проблеми міжнародного тероризму у рамках ООН у 1970-х рр. (що, зокрема, було зумовлено стагнацією діяльності РБ під час «холодної війни»), зосередившись на питаннях вироблення дефініції міжнародного тероризму, вивчення його корінних причин та вжиття заходів для запобігання йому (ці аспекти розглядав Спеціальний комітет, заснований резолюцією ГА ООН 3034 (XXVII) від 18 грудня 1972 р.). У 1970-х – 1980-х рр. ГА прийняла значну кількість резолюцій щодо запобігання міжнародному тероризму, в яких висловила «глибоку стурбованість з приводу зростаючої кількості актів міжнародного тероризму» та відзначила «важливість міжнародного співробітництва для розробки заходів, які могли б ефективно перешкодити вчиненню цих актів»¹⁰, тощо. Важливим кроком стало формулювання в актах ГА принципу беззастережного засудження та визнання протиправності актів тероризму (зокрема, в резолюції ГА ООН 40/61 від 9 грудня 1985 р. вказано, що вона «безумовно засуджує як злочинні всі акти, методи й практику тероризму, де б і ким би вони не вчинялися»¹¹, тощо). В її актах були сформульовані рекомендації щодо безпосередніх заходів боротьби з тероризмом (у вказаній резолюції 40/61 ГА запропонувала державам «вжити усіх відповідних заходів на національному рівні з метою найскорішої й остаточної ліквідації проблеми міжнародного тероризму, таких, як узгодження національних законів із існуючими міжнародними конвенціями»¹² тощо).

У 1994 та 1996 рр. ГА прийняла дві декларації, в яких закріпила найбільш важливі положення щодо міжнародної антитерористичної боротьби. Зокрема, Декларація про заходи з ліквідації міжнародного тероризму, затверджена резолюцією ГА ООН 49/60 від 9 грудня 1994 р., розглядається як «перший всеосяжний» інструмент, що визначає відповідні стандарти «на міжнародному рівні»¹³. У згаданій Декларації були підтверджені положення щодо засудження всіх актів, методів та практики тероризму як злочинних і таких, що не мають виправдання; визначені загальні та конкретні заходи боротьби з тероризмом, які повинні вживатися на рівні держав та у рамках системи ООН; зокрема, у ній був підтверджений принцип, згідно якого держави повинні утримуватися від організації терористичних актів на територіях інших держав, підбурювання

до них, пособництва їм або участі в них, а також від потурання або заохочення діяльності на своїй території, спрямованої на вчинення таких актів¹⁴, який також було підтверджено в актах РБ ООН, тощо. На початку XXI ст. ГА ООН прийняла низку інших важливих документів (Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй, Глобальна контртерористична стратегія Організації Об'єднаних Націй тощо), в яких визначені напрями й засоби міжнародної боротьби з тероризмом та шляхи підвищення її ефективності, зокрема, відповідні заходи у міжнародно-правовій сфері тощо.

Акти ГА ООН, як важливий інструмент регулювання поведінки держав на основі «неюрідичних зобов'язань» (зобов'язань, «що виникають з м'яких джерел права»)¹⁵, забезпечили мобілізацію та координацію їх зусиль у боротьбі з тероризмом, визначили основні принципи, напрями та засоби цієї боротьби. Водночас особлива роль ГА у забезпеченні міжнародно-правового регулювання боротьби з тероризмом визначається специфікою її участі у формуванні міжнародного права (яке являє собою весь процес створення правової норми, від «усвідомлення об'єктивної потреби регулювання відповідних суспільних відносин», до «власне правотворчості», яка включає «формування норми права на основі узгодження суб'єктами міжнародної правотворчості її змісту» та «надання норми юридичної сили»¹⁶). При цьому авторитетний західний науковець А. Пелле слушно вказав на те, що «ГА відіграла набагато значнішу роль у сфері формування міжнародного права», аніж можна було очікувати, зважаючи на її «повноваження, обмежені наданням одних лише рекомендацій»¹⁷.

Діяльність ГА ООН у якості широкого міждержавного форуму з обговорення проблеми міжнародного тероризму сприяла визначенню конкретних потреб договірно-правового регулювання антитерористичної боротьби (наприклад, у її резолюції 51/210 від 17 грудня 1996 р. була визнана «необхідність зміцнення міжнародного співробітництва, спрямованого на запобігання використанню ядерних матеріалів у терористичних цілях, та вироблення відповідного правового документа»¹⁸ тощо). Крім того, у допоміжних органах ГА, з урахуванням пропозицій та зауважень держав, здійснювалося вироблення змісту договірних антитерористичних норм, які вносилися на затвердження державами: Комісія міжнародного права та створені ГА ООН спеціальні комітети розробили проекти п'яти універсальних антитерористичних договорів. При цьому резолюції ГА про прийняття вказаних договорів є невід'ємним етапом міжнародної антитерористичної правотворчості, адже акти міжнародних організацій про прийняття текстів міжнародних угод «входять у процес їх укладання»¹⁹.

Водночас акти ГА можуть бути «першим етапом двохетапного процесу «рекомендаційна норма – норма міжнародного договору», не входячи при цьому безпосередньо у договірний процес створення міжнародно-правових норм»²⁰. При обговоренні антитерористичних актів ГА фактично відбувається узгодження позицій держав з визначених питань, і їх згода щодо прийняття відповідного акту свідчить також про їх згоду зі змістом норм, викладених у ньому, тому на момент розробки певного антитерористичного міжнародного договору вже може існувати узгоджена між державами модель поведінки. Зокрема, затвердження в актах ГА принципу беззастережного засудження та визнання протиправності актів тероризму сприяло закріпленню в універсальних антитерористичних договорах зобов'язання держав забезпечувати, щоби передбачені цими договорами злочинні діяння ні за яких обставин не виправдовувалися з будь-яких міркувань політичного, філософського, ідеологічного, расового, етнічного, релігійного або іншого аналогічного характеру (ст. 5 Міжнародної конвенції про боротьбу з бомбовим тероризмом), тощо.

Таким чином, ГА ООН відіграла важливу роль у сфері міжнародно-правового регулювання боротьби з тероризмом, опосередковуючи відповідний нормотворчий процес держав. Водночас положення її актів спрямовані також на забезпечення реалізації заключної стадії міжнародної правотворчості, пов'язаної з наданням відповідним нормам юридичної сили: наприклад, у резолюції 60/78 від 8 грудня 2005 р. ГА запропонувала державам-членам ООН «розглянути питання про підписання та ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з актами ядерного тероризму, з тим, щоби забезпечити скоріше набуття нею чинності»²¹, тощо. Загалом, зважаючи на багатогранну роль актів ГА ООН у формуванні та розвитку міжнародного права (вони виступають «й початковим етапом нормоутворення, й доказом звичаєво-правової норми, що вже склалася, й відтворенням і підтвердженням норм і принципів міжнародного права, й тлумаченням принципів Статуту ООН»); вони можуть «затверджувати проекти конвенцій»²² тощо), цей орган має значний потенціал у забезпеченні міжнародно-правового регулювання боротьби з тероризмом.

Активна діяльність РБ ООН у сфері боротьби з тероризмом розпочалася у 1990-х рр. із запровадження низки антитерористичних санкцій, які допомогли «зміцнити зростаючий міжнародний консенсус» стосовно того, що тероризм – це «незаконна діяльність, яка потребує колективних міжнародних заходів протидії»²³. У 1990-х – 2000-х рр. РБ прийняла значну кількість актів, що стосуються як конкретних ситуацій (терактів), так і загальних питань боротьби з тероризмом (наприклад, у резолюції 1269 (1999) від 19 жовтня 1999 р. РБ визначила основні напрями та принципи міжнародної боротьби з тероризмом; у резолюції 1456 (2003) від 20 січня 2003 р. РБ закликала держави у максимальній мірі «надавати одна одній сприяння у справі запобігання, розслідування, кримінального переслідування й покарання за акти тероризму»²⁴ тощо). Важливим кроком стало підтвердження та посилення в актах Ради Безпеки антитерористичних положень, вироблених Генеральною Асамблеєю (зокрема, резолюцією 1377 (2001) від 12 листопада 2001 р. РБ прийняла декларацію про глобальні зусилля по боротьбі з тероризмом, в якій заявила про засудження «всіх актів, методів і практики тероризму як злочинних і таких, що не підлягають виправданню, незалежно від їх мотивів, у всіх їх формах і проявах, де б і ким би вони не вчинялися», а також охарактеризувала акти міжнародного тероризму як такі, що «суперечать цілям та принципам Статуту Організації Об'єднаних Націй» та «є однією з «найсерйозніших загроз для міжнародного миру та безпеки»²⁵, тощо). У резолюції 1624 (2005)

від 14 вересня 2005 р. РБ звернула увагу на новий аспект, який стосується «підбурювання до терористичних актів» та спроб «виправдання або уславлення (апології)» цих актів, та закликала держави «законодавчо заборонити підбурювання до вчинення терористичного акта або актів», «запобігати такій поведінці»²⁶ тощо. РБ ООН неодноразово закликала держави якнайскоріше стати учасниками відповідних антитерористичних договорів тощо.

Зважаючи на це, акти РБ ООН, як і акти ГА ООН, відіграли важливу роль у забезпеченні мобілізації та координації міжнародних антитерористичних зусиль, визначенні основних принципів, напрямів та засобів міжнародної боротьби з тероризмом. Водночас специфічна роль РБ ООН у сфері міжнародно-правового регулювання боротьби з тероризмом зумовлена наявністю в неї виключного права визначати існування загрози миру й вирішувати, яких заходів слід вжити, та обов'язком держав-членів ООН підкорятися її рішенням. Посилаючись на главу VII Статуту ООН як на підставу для вжиття нею дій, РБ прийняла низку актів, що накладають на держави-члени ООН правові зобов'язання загального характеру у сфері боротьби з тероризмом. Як вказала М. Хейпел, прийняття Радою Безпеки ООН резолюцій щодо «абстрактної» загрози тероризму, які накладають на держави відповідні «загальні зобов'язання», є «надзвичайно інноваційним» пристосуванням РБ у сфері антитерористичної боротьби²⁷. Зокрема, у резолюції 1373 (2001) від 28 вересня 2001 р. РБ ООН зобов'язала держави вжити низку заходів, спрямованих на боротьбу з фінансуванням тероризму, а у резолюції 1540 (2004) від 28 квітня 2004 р. – на запобігання використанню ядерної, хімічної або біологічної зброї й засобів її доставки недержавними суб'єктами в терористичних цілях. Крім того, згаданими резолюціями 1373 (2001) та 1540 (2004) РБ ООН заснувала два спеціальні комітети для контролю за їх здійсненням та закликала держави надати цим комітетам доповіді щодо кроків, які вживаються ними для їх виконання.

Таким чином, для регулювання міжнародної боротьби з тероризмом РБ використала «більш потужний», у порівнянні з рекомендаціями ГА, але «суперечливий» засіб, оскільки відповідні акти РБ «були прийняті в обхід традиційного міжнародного правотворчого процесу, що ґрунтується на згоді держав»²⁸ (вони розглядаються як «квазізаконодавчі акти» або «правотворчі резолюції»²⁹). Суперечливим є й питання кваліфікації РБ ООН міжнародного тероризму в якості загрози миру та застосування у зв'язку з цим збройної сили (зокрема, А. Пелле ще у 1995 р. зазначав, що застосування Радою Безпеки положень глави VII Статуту ООН загалом є «неоднозначним»³⁰; С. В. Глотова, аналізуючи положення антитерористичних резолюцій РБ ООН (1368 (2001), 1373 (2001), 1377 (2001))³¹, зробила висновок щодо «виходу Ради за межі Статуту» ООН, та про «розмивання правової основи її діяльності»³² тощо).

Водночас «квазізаконодавча» практика РБ ООН у сфері боротьби з тероризмом була зумовлена зростанням рівня терористичної загрози у світі після терактів 11 вересня 2001 р. та необхідністю вжиття ефективних заходів протидії, що потребувало, зокрема, усунення певних прогалів у міжнародному праві. Прийняття резолюції 1373 (2001) від 28 вересня 2001 р., яка значною мірою відтворює зміст Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму, було зумовлено прагненням РБ ООН забезпечити скорішу реалізацію положень цієї конвенції, яка була прийнята у 1999 р., але до вересня 2001 р. все ще не набула чинності. У резолюції 1540 (2004) від 28 квітня 2004 р. РБ висловила стурбованість «загрозою тероризму й небезпекою того, що недержавні суб'єкти ... можуть здобувати, розробляти, здійснювати обіг або застосовувати ядерну, хімічну й біологічну зброю й засоби її доставки», та вказала на «нагальну потребу вжиття всіма державами додаткових заходів для запобігання поширенню ядерної, хімічної або біологічної зброї й засобів її доставки»³³ (зокрема, не передбачених універсальними антитерористичними договорами), тощо. Хоча юридично обов'язкові антитерористичні акти РБ ООН не створюють норм міжнародного права, вони чинять потужний вплив на поведінку держав (і, зокрема, можуть покласти початок формуванню відповідних міжнародно-правових норм). При цьому переважна більшість держав-членів ООН сприйняли та підтримали вищезгадану практику РБ ООН, зокрема, надавши спеціальним комітетам РБ ООН із контролю за здійсненням резолюцій 1373 (2001) та 1540 (2004) відповідні доповіді (у Доповіді Комітету, заснованого резолюцією 1540 (2004) Ради Безпеки, яка була представлена у 2008 р., зазначалося, що станом на 1 липня 2008 р. загальна кількість держав, що надали Комітету хоча б одну доповідь, починаючи з 2004 р., становила 155 держав³⁴ тощо).

Таким чином, акти РБ ООН та ГА ООН забезпечили загальну мобілізацію та координацію міжнародних антитерористичних зусиль, визначення основних принципів, напрямів та засобів боротьби з міжнародним тероризмом; при цьому ГА ООН відіграла провідну роль у процесі вироблення державами універсальної договірно-правової бази цієї боротьби, тоді як РБ ООН запровадила додаткові засоби юридично обов'язкового характеру, спрямовані на зміцнення універсального договірно-правового режиму боротьби з тероризмом. Важливим напрямом подальших наукових досліджень у цьому контексті є вивчення особливостей універсального договірно-правового регулювання антитерористичної боротьби.

¹ Лукашук И. И. Международно-правовое регулирование международных отношений (системный подход) [Текст] / И. И. Лукашук. – М. : Международные отношения, 1975. – С. 10.

² Див.: Лукашук И. И. Механизм международно-правового регулирования [Текст] / И. И. Лукашук. – К. : Вища школа, 1980. – С. 130.

³ Там само. – С. 128.

⁴ Шibaева Е. А. Правовые вопросы структуры и деятельности международных организаций [Текст] / Е. А. Шibaева, М. Поточный. – М. : Изд-во Московского университета, 1988. – С. 76, 77, 78, 79.

- ⁵ Морозов Г. И. Организация Объединенных Наций (основные международно-правовые аспекты структуры и деятельности) [Текст] / Г. И. Морозов ; Ин-т междунар. отношений. – М. : Изд-во ИМО, 1962. – С. 104.
- ⁶ Див.: Федоров В. Н. ООН и поддержание международного мира [Текст] : в помощь лектору / В. Н. Федоров, Г. К. Ефимов ; Всесоюзное общество «Знание», Ассоциация содействия ООН в СССР. – М. : Знание, 1969. – С. 20.
- ⁷ Дмитрієв А. І. Міжнародне публічне право [Текст] : навч. посіб. / А. І. Дмитрієв, В. І. Муравйов ; відп. ред. Ю. С. Шемшученко, Л. В. Губерський. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – С. 175.
- ⁸ Pellet A. La formation du droit international dans le cadre des Nations Unies [Text] / A. Pellet // European journal of international law. – 1995. – № 1. – P. 412.
- ⁹ Бобров Р. Л. Организация Объединенных Наций (международно-правовой очерк) [Текст] / Р. Л. Бобров, С. А. Малинин ; Ленинградский ордена Ленина гос. ун-т им. А. А. Жданова. – Л. : Изд-во Ленинградского университета, 1960. – С. 31.
- ¹⁰ Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 31/102 від 15 груд. 1976 р. [Електронний ресурс]. – С. 219. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/307/03/IMG/NR030703.pdf?OpenElement>
- ¹¹ Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 40/61 від 9 груд. 1985 р. [Електронний ресурс]. – С. 384. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/482/88/IMG/NR048288.pdf?OpenElement>
- ¹² Там само.
- ¹³ Rosand E. Strengthening international law and global implementation [Text] / E. Rosand, A. Millar // Uniting against terror: cooperative nonmilitary responses to the global terrorist threat / ed. by D. Cortright, G. A. Lopez. – Cambridge [etc.] : MIT press, 2007. – P. 53.
- ¹⁴ Див.: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 49/60 від 9 груд. 1994 р. [Електронний ресурс]. – С. 1–5. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/768/21/PDF/N9576821.pdf?OpenElement>
- ¹⁵ Даниленко Г. М. Создание международного права и согласие государств [Текст] / Г. М. Даниленко, Дж. И. Чарни // Внеконфронтации. Международное право в период после холодной войны : сб. статей / отв. ред. Л. Дэмрош, Г. Даниленко ; Американская ассоциация международного права, Ин-т государства и права РАН. – М. : Спарк, 1996. – С. 69.
- ¹⁶ Крылов Н. Б. Роль международных организаций системы ООН в международном правотворчестве [Текст] : автореф. дис. на соискание уч. степени доктора юр. наук: спец. 12.00.10 «Международное право» [Текст] / Н. Б. Крылов. – М., 1989. – С. 11, 22.
- ¹⁷ Pellet A. Op. cit. – P. 408.
- ¹⁸ Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 51/210 від 17 груд. 1996 р. [Електронний ресурс]. – С. 2. – <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/761/67/PDF/N9776167.pdf?OpenElement>
- ¹⁹ Тункин Г. И. Теория международного права [Текст] / Г. И. Тункин ; Московский государственный ун-т им. М. В. Ломоносова ; под общ. ред. Л. Н. Шестакова. – М. : Зерцало, 2000. – С. 153.
- ²⁰ Колодкин Р. А. Международные рекомендательные нормы (на примере резолюций-рекомендаций Генеральной Ассамблеи ООН) [Текст] : автореф. дис. ... канд. юр. наук : спец. 12.00.10 «Международное право» / Р. А. Колодкин. – М., 1986. – С. 9.
- ²¹ Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 60/78 від 8 груд. 2005 р. [Електронний ресурс]. – С. 2. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/492/30/PDF/N0549230.pdf?OpenElement>
- ²² Фельдман Д. И. Генеральная Ассамблея ООН и вопросы развития международного права [Текст] / Д. И. Фельдман, М. В. Яновский. – Казань : Изд-во Казанского университета, 1968. – С. 66.
- ²³ Jonge Oudraat C., de The role of the Security Council [Text] / Chantal de Jonge Oudraat // Terrorism and the UN. Before and after September 11 / ed. by J. Boulden, T. G. Weiss. – Bloomington [etc.] : Indiana university press, 2004. – P. 157–158.
- ²⁴ Резолюція Ради Безпеки ООН 1456 (2003) від 20 січ. 2003 р. [Електронний ресурс]. – С. 3. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/216/07/PDF/N0321607.pdf?OpenElement>
- ²⁵ Резолюція Ради Безпеки ООН 1377 (2001) від 12 листоп. 2001 р. [Електронний ресурс]. – С. 2. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/633/03/PDF/N0163303.pdf?OpenElement>
- ²⁶ Резолюція Ради Безпеки ООН 1624 (2005) від 14 верес. 2005 р. [Електронний ресурс]. – С. 1, 3. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/510/54/PDF/N0551054.pdf?OpenElement>
- ²⁷ Heupel M. Adapting to transnational terrorism: the UN Security Council's evolving approach to terrorism [Text] / M. Heupel // Security dialogue. – 2007. – № 4. – P. 482, 493.
- ²⁸ Rosand E. Op. cit. – P. 54.
- ²⁹ Bianchi A. Assessing the effectiveness of the UN Security Council's anti-terrorism measures: the quest for legitimacy and cohesion [Text] / A. Bianchi // European journal of international law. – 2006. – № 5. – P. 918.
- ³⁰ Pellet A. Op. cit. – P. 421.
- ³¹ Глотова С. В. Международные проблемы борьбы с международным терроризмом [Текст] / С. В. Глотова // Вестник Московского университета. – 2004. – № 4. – С. 75–78. – (Серия: Право).
- ³² Там само. – С. 79.
- ³³ Резолюція Ради Безпеки ООН 1540 (2004) від 28 квіт. 2004 р. [Електронний ресурс]. – С. 2. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/328/45/PDF/N0432845.pdf?OpenElement>
- ³⁴ Див.: Доклад Комитета, учрежденного резолюцией 1540 (2004) Совета Безопасности // Документ ООН S/2008/493 від 8 лип. 2008 р. [Електронний ресурс]. – С. 6. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/409/80/PDF/N0840980.pdf?OpenElement>

Резюме

Грачова В. В. Роль Ради Безпеки ООН та Генеральної Асамблеї ООН у забезпеченні міжнародно-правового регулювання боротьби з тероризмом.

У статті здійснено дослідження ролі Ради Безпеки ООН та Генеральної Асамблеї ООН у забезпеченні міжнародно-правового регулювання боротьби з тероризмом. У цьому контексті розглянуті особливості розмежування компетенції РБ ООН та ГА ООН у питаннях підтримання міжнародного миру та безпеки відповідно до Статуту ООН, їх внесок у міжнародну боротьбу з тероризмом та їх безпосередню роль у сфері міжнародно-правового регулювання боротьби з тероризмом, зокрема, у процесі створення та зміцнення універсальної договірної-правової бази боротьби з тероризмом.

Ключові слова: тероризм, міжнародні організації, підтримання міжнародного миру та безпеки, міжнародно-правове регулювання, міжнародне правоутворення, м'яке право, універсальні антитерористичні договори, ООН, Статут ООН, Рада Безпеки ООН, Генеральна Асамблея ООН.

Резюме

Грачева В. В. Роль Совета Безопасности ООН и Генеральной Ассамблеи ООН в обеспечении международно-правового регулирования борьбы с терроризмом.

В статье осуществлено исследование роли Совета Безопасности ООН и Генеральной Ассамблеи ООН в обеспечении международно-правового регулирования борьбы с терроризмом. В этом контексте рассмотрены особенности разграничения компетенции СБ ООН и ГА ООН в вопросах поддержания международного мира и безопасности в соответствии с Уставом ООН, их вклад в международную борьбу с терроризмом и их непосредственная роль в сфере международно-правового регулирования борьбы с терроризмом, в частности, в процессе создания и укрепления универсальной договорно-правовой базы борьбы с терроризмом.

Ключевые слова: терроризм, международные организации, поддержание международного мира и безопасности, международно-правовое регулирование, международное правообразование, мягкое право, универсальные антитеррористические договоры, ООН, Устав ООН, Совет Безопасности ООН, Генеральная Ассамблея ООН.

Summary

Grachova V. The role of the UN Security Council and the UN General Assembly in assuring international legal regulation of combating terrorism.

The article studies the role of the UN Security Council and the UN General Assembly in assuring international legal regulation of combating terrorism. In this context there have been studied the particularities of the division of competence between the UN SC and the UN GA in the area of maintaining international peace and security according to the United Nations Charter, their contribution in international combat against terrorism and their specific role in the sphere of international legal regulation of combating terrorism, in particular, in the process of creation and strengthening of the universal legal conventional basis of combating terrorism.

Key words: terrorism, international organizations, maintaining international peace and security, international legal regulation, formation of international law, soft law, universal anti-terrorist treaties, UN, UN Charter, UN Security Council, UN General Assembly.

Отримано 25.11.2013

УДК: 341.4

О. Б. КУЧЕР

Олена Борисівна Кучер, аспірант Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЕВОЛЮЦІЯ СТАТУСУ ПОТЕРПІЛИХ У МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ: ВІД МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ТРИБУНАЛУ ДЛЯ КОЛИШНЬОЇ ЮГОСЛАВІЇ ДО МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

Станом на сьогодні міжнародне кримінальне право як галузь сучасного міжнародного права в своїх процесуальних аспектах зосереджується на розгляді справ індивідів, які скоїли міжнародні злочини і мають нести індивідуальну кримінальну відповідальність за міжнародним правом. У цьому контексті слід звернути увагу, що до основних наслідків скоєння вищезгаданих діянь належить безпосереднє або опосередковане нанесення шкоди багатьом індивідам. Міжнародне кримінальне право визнає таких індивідів в якості потерпілих, надаючи їм відповідний правовий статус та захищаючи їхні права, до яких належить право доступу до міжнародної кримінальної судової процедури *latosensu*. Така процедура, *inter alia*, станом на сьогодні здійснюється Міжнародним кримінальним трибуналом для колишньої Югославії (далі – МКТЮ, Трибунал), який започаткував загальні засади правового статусу потерпілих у сучасному міжнародному кримінальному праві, та Міжнародним кримінальним судом (далі – МКС, Суд), котрий розвинув дані засади та вперше в історії міжнародного права надав потерпілим право участі у розгляді справ індивідів, які скоїли міжнародні злочини, в якості *сторони* у справі.

Повертаючись до загальних засад правового статусу та прав потерпілих, започаткованих МКТЮ, слід зазначити, що, на думку його Судових палат, безпосередній практичний досвід щодо здійснення їхнього захисту на належному рівні відсутній¹. Фактично такий захист зводиться до забезпечення конфіденційності їхніх особистостей. Тим не менш, норми, які регулюють правовий статус потерпілих у загальних аспектах, містяться в Правилах процедури і доказування Трибуналу. Зокрема, правило 75 передбачає, що суддя або Судова палата МКТЮ можуть видавати розпорядження щодо застосування належних засобів з метою забезпечення конфіденційності та захисту потерпілих за умови, що такі засоби є сумісними з правами обвинувачуваного². На практиці вони включають проведення відповідною Судовою палатою закритих засідань за участю потерпілих з метою: 1) визначення необхідності застосування заходів, спрямованих на попередження розголошення інформації щодо особистості або місцезнаходження потерпілого чи осіб, які пов'язані або